

2022-2023

Plan for trygt & godt skolemiljø

Berit Voster Heggen, revidert av
Lone Lunde våren 2022
Lura skole, Sandnes Kommune
2022-2023

Innholdsfortegnelse	
Innledning.....	2
Begrepsavklaringer/definisjoner	3
Krenkende atferd:	3
Aktivitetsplikten	4
Plikt til å følge med.	5
Plikt til å undersøke.....	7
Plikt til å varsle.....	7
Plikt til å gripe inn.....	8
Plikt til å sette inn tiltak.....	8
Skriftlig dokumentasjon	9
Rutinebeskrivelse for ansattes aktivitetsplikt	9
Rutinebeskrivelse for skolens behandling ved bekymring/henstilling fra foresatte, elever eller andre instanser.....	10
Prosedyrer for saksbehandling etter varsling	11
Skolens aktiviteter og tiltak som bidrar til å utvikle et godt klassemiljø og læringsmiljø... ..	12
Aktiviteter og tiltak på skolenivå	12
Aktiviteter og tiltak på trinn/klassenivå	14
Aktiviteter og tiltak på elevnivå	15
Hvordan stoppe og avdekke mobbing.....	17
Samtale med mobbeofferet.....	17
Samtale med offerets foreldre	17
Samtale med plager(ne).....	17
Gruppesamtale med plagerne	18
Hvordan følge opp etter en prosess?	18
Hvordan samtale med offeret:	19
Hvordan samtale med plagerne:	20
Grunnlagsdokument: Opplæringsloven kapittel 9A.....	21

Innledning

Opplæringslovens kapittel 9A handler om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal jobbe systematisk for å sikre at alle elevene har et trygt og godt skolemiljø som fremmer, helse, trivsel og trygghet.

Handlingsplanen viser til skolens begrepsavklaringer /definisjoner og omfatter alle plikter, regler, rutiner og praksis skolen har innenfor arbeidet med det psykososiale miljøet. Planen beskriver ansattes aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt. Videre beskriver planen hvordan skolen systematisk forebygger mobbing og krenkende atferd. Grunnlagsdokumentet, opplæringsloven kapittel 9A, er lagt ved til slutt i denne planen.

Personalet og skoleledelsen skal gripe inn ved kjennskap til eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme.

Alle ansatte, foresatte og elever skal kjenne til sine plikter og rettigheter. I praksis vil plikten til å følge med, omfatte systematiske tiltak for å observere og lytte til elevstemmen i det daglige, i alle faglige og sosiale aktiviteter

Ansvarlig for gjennomgang og revisjon av planen:

For å gjøre handlingsplanen til et aktivt verktøy på Lura skole, vil det være nødvendig med månedlig gjennomgang på teammøter sammen med leder for å vurdere om planen fungerer tilfredsstillende. Planen skal revideres årlig i februar/ mars av skolens elevråd, SMU, plangruppe og FAU før den skal opp i SU.

Handlingsplanen skal gjøres kjent for alle ansatte ved tilsetting, og årlig tas opp i skolens fellestid ved begynnelsen av skoleåret.

I Overordnet del står det følgende i prinsipp for skolens praksis og inkluderende læringsmiljø:

Prinsipper for skolens praksis:

Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav, og de skal få utfordringer som fremmer danning og lærelyst. For å lykkes med dette må skolen bygge et godt læringsmiljø og tilpasse undervisningen i samarbeid med elevene og hjemmene. Det krever et profesjonsfelleskap som engasjerer seg i skolens utvikling.

Et inkluderende læringsmiljø:

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser. I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs.

Elevmedvirkning må prege skolens praksis. Elevene skal både medvirke og ta medansvar i læringsfelleskapet som de skaper sammen med lærerne hver dag. Elever tenker, erfarer og lærer i samspill med andre gjennom læringsprosesser, kommunikasjon og samarbeid. Skolen skal lære elevene å utvise dømmekraft når de ytrer seg om andre, og sørge for at de lærer å samhandle på forsvarlig vis i ulike sammenhenger.

De normene og verdiene som preger læringsfellesskapet, har stor betydning for elevenes sosiale utvikling. Vennskap skaper tilhørighet og gjør oss alle mindre sårbare. Når vi selv opplever å bli anerkjent og vist tillit, lærer vi å verdsette både oss selv og andre. Elevene skal lære å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet. Hver elev har en historie med seg, og de har håp og ambisjoner for framtiden. Når barn og unge møter respekt og anerkjennelse i opplæringen, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet.

Ved å bruke varierte læringsarenaer kan skolen gi elevene praktiske og livsnære erfaringer som fremmer motivasjon og innsikt. Lokalmiljøets og samfunnets engasjement kan bidra positivt til skolens og elevenes utvikling. Ulike former for lokalt, nasjonalt og internasjonalt samarbeid forankrer elevenes læring i aktuelle spørsmål. Kunnskapsutveksling med mennesker i alle aldre og fra ulike steder i verden gir elevene perspektiver på egen læring, danning og identitet og viser verdien av samarbeid på tvers av språklige, politiske og kulturelle grenser.

På Lura skole ønsker vi å legge vekt på å bygge gode relasjoner mellom barn og voksne i skolesamfunnet – mellom elever og foreldre på den ene siden, og lærere og andre ansatte på den andre siden. I det relasjonsbyggende arbeidet er vi bevisste på at vi skal bruke virkemidler som for eksempel navn, høflighet, vennlighet, dialog, gode ord, øyekontakt, nærhet, omsorg, respekt og godt humør.

Det psykososiale miljøet bestemmes av samhandlingen og kommunikasjonen mellom alle som oppholder seg i skolen. Det blir til i samspillet mellom eleven, andre elever i klassen, elever i andre klasser, de ansatte og alle som har en befatning med skolen som foreldre, skoleeier og lokalt kultur- og næringsliv.

Begrepsavklaringer/definisjoner

Krenkende atferd:

Krenkende atferd er en fellesbetegnelse for alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk.

Mobbing, vold, diskriminering og rasisme (se definisjon nedenfor), hører inn under krenkende atferd. Men krenkende atferd kan også være enkeltstående handlinger, eller enkeltstående ytringer om for eksempel utseende eller funksjonshemninger. Skolen har et særlig ansvar for elever med egen sårbarhet, det kan være knyttet til elevenes religion, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne eller forhold ved elevenes familie.

Ord eller handlinger som i utgangspunktet ikke er ment å være krenkende, vil likevel kunne oppfattes slik. Et utsagn eller en handling som ville være akseptabel innad i en gruppe, vil kunne virke krenkende eller skremmende på elever utenfor denne. Hva som oppleves som krenkende, varierer ut fra den enkeltes tidligere erfaringer og bakgrunn.

Mobbing

Mobbing: En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en negativ eller aggressiv handling når noen med vilje påfører en annen person skade eller smerte – ved fysisk kontakt, ved ord eller på andre måter. For å kunne bruke betegnelsen mobbing skal det også være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet; den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanskelig for å forsvare seg og er noe hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne.

Etter denne definisjonen, som også blir brukt internasjonalt, er mobbing kjennetegnet av disse tre kriteriene:

- 1) Det dreier seg om aggressiv eller ondsinnet adferd, som
- 2) gjentar seg og varer over en viss tid
- 3) i en mellommenneskelig relasjon som er preget av en viss ubalanse i styrke eller maktforholdet.

Mobbing inntreffer ofte uten noen åpenbar provokasjon fra offeret sin side. Loven omfatter både direkte mobbing, med åpne angrep på offeret, og indirekte mobbing, med sosial isolering og utestenging fra gruppa. Mobbing kan foregå på ulike arenaer, og digitalt som f.eks. i sosiale medier på internett, eller via SMS.

Vold

Bruk av fysisk/psykisk makt for å skade andre.

Diskriminering

Negative handlinger og kommentarer rettet mot en eller flere personer; knyttet til kjønn, gruppetilhørighet, funksjonsdyktighet, trosbekjennelse, nasjonal eller etnisk opprinnelse. Personlig uttrykk, språk og dialekter.

Trakassering

Handlinger, unnlater, ytringer som har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende og ydmykende.

Rasisme

Negative handlinger og kommentarer rettet mot personer/grupper på grunn av etnisitet.

Utestenging

Unnlate å inkludere personer i aktiviteter og samtaler; utfrysing, blikk.

Uthenging

Negativ personlig tiltale med tilhørere. Utlevering av informasjon, og uønskede kommentarer.

Aktivitetsplikten

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. For å sikre elevene denne retten, har skolen en aktivitetsplikt etter oppl. § 9 A-4. Formålet med aktivitetsplikten er å sikre at skolene handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Skolens aktivitetsplikt er delt i fem delplikter. Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen har plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven igjen får et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplikten innebærer også at skolen skal sørge for elevenes medvirkning. Dette gjøres ved at involverte elever blir hørt og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Det er en skjerpet aktivitetsplikt i saker der ansatte krenker elever, jf. oppl. § 9 A-5. Dersom en som arbeider på skolen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen utsetter en elev for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering,

skal vedkommende straks varsle rektor. Hvis det er en i ledelsen som står bak krenkelsen, skal skoleeier varsles direkte av den som fikk mistanke om, eller kjennskap til krenkelsen.

Aktivitetsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen, ved at de har et ansettelsesforhold/en arbeidsavtale med skoleeier.

Ansatte ved Lura skole gjøres kjent med aktivitetsplikten og rutiner for Varsling ved ansettelse.

Det er elevenes egne opplevelser som er viktige, og de voksne kan ikke si at en elev ikke har blitt krenket, hvis de har en opplevelse av å ha blitt det.

Plikt til å følge med.

Følge med-plikten er nødvendig for at alle som arbeider på skolen lettere skal kunne fange opp mistanke om og få kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og plikten løper kontinuerlig

Den enkelte har en plikt til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Følge med-plikten må tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen. For eksempel har elevenes alder, elevgruppens sammensetning og forhold ved skoleanlegget betydning for hvordan skolen plikter å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Lura skole har som mål at alle elever skal oppleve et godt psykososialt miljø og et godt arbeids- og læringsmiljø preget av ro, respekt og faglig konsentrasjon. Lura skole har nulltoleranse mot mobbing, vold og rasisme.

Skoledagen på Lura skole skal være preget av orden og struktur.

Uteområde som fellesarena, overgang time-friminutt.

Forsterket tilsynsordning ved skolestart.

Lura skole har god voksendekning i friminuttene

Alle voksne går med gule vester for å være synlig for elevene.

Vakten går tilsyn en og en. Dette fordi man da dekker et større område og får bedre kontakt med elevene.

Der det er mulig på trinnet, går den som har vakt ut, mens den andre tar gangen.

Vaktene må gå bort for å snakke med elevene, spørre, ta kontakt og være interessert i det de holder på med.

Vakten må være i bevegelse innenfor sitt område - «sommerfugl».

Vakten må ha yttertøyet lett tilgjengelig, slik at en er raskt på plass ute

Vakten må gå innom gangen og doen for å sjekke.

Elevene skal ikke ut til friminutt før timen er slutt.

Tilsynsvakten skal være oppmerksom på:

Ensomme elever

Ansamling av elever

Registrere kroppsspråk

Notere det de ser/hører angående nedsettende omtale/tiltale om/med andre medelever

Den voksne er på plass i klasserommet før elevene kommer inn.

Ved fravær skal trinnet og avdelingsleder ta ansvar for at tilsynet blir dekket.

Vi er tidlig ute når vi har vakt.

Vi hilser på elever og sier hei til alle elevene vi møter.

Vi smiler og er vennlige når vi henvender oss til elever.

Vi bruker navnet til eleven.

Vi er tydelige.
Vi aksepterer ikke krenkelser.
Vi går aktivt inn for å løse konflikter (fokuset inngripen).
Vi forlater ikke en situasjon før den er avklart.
Vi er forbilder.
Vi rydder og holder uteområdet fint.
Vi snakker sammen på en hyggelig måte.
Vi er igangsettere.
Vi hjelper elever med å komme i kontakt med hverandre.
Vi kommer med forslag til aktiviteter.
Vi organiserer aktiviteter.
Vi deltar i lek og samtale med elever.
Vi følger felles regler
Alle elever stiller opp klassevis hver morgen.
Vi møter hverandre med høflighet og respekt.
Det er lov å klatre i tre på Lura skole.
Vi spiller ball på anviste plasser.
Vi går i gangene.
Vi går til høyre i trappa.

Storsamling:

På storsamling sitter lærerne på golvet blant elevene.
Roer ned de elever en har rundt seg uansett klasstrinn. Alle elever er våre elever.
Samme regler ved inngang og utgang til storsamling.
Gå i rekke, stille, gå samlet fra/til klasserom på en ryddig og fin måte.
Hvert trinn bruker egen inngang:
1.,5.-7. trinn, IK2 - hovedinngang
2. og 3. trinn guttegarderobe.
4. + IK1 trinn ved jentegarderobe.

Garderoberegler:

Innesko skal alltid stå i skohylla
Skiftetøy skal ligge oppi en pose og henge på knaggen
Yttertøy/utetøy skal tas med hjem hver fredag (og etter behov)
(Viktig å merke alle klær med navn)

Trivselsprogrammet

Med Trivselsprogrammet legger mobbefrie trivselsledere fra 4.-7. trinn til rette for økt aktivitet i storefriminuttene.

Trivselsprogrammets mål er:

Fremme økt og mer variert lek/aktivitet i storefriminuttene

Legge til rette for at elever skal kunne bygge gode vennskapsrelasjoner

Redusere konflikter blant elever

Fremme verdier som inkludering, vennlighet og respekt

Bidrar til å redusere mobbing og høyne trivsel.

I klasserommet.

På Lura skole skal elever og foreldre få oppleve lærere og andre ansatte som er trygge og tydelige voksne. Som klasseledere vil det derfor alltid være de som har ledelsen i klasserommet.

En lærer som viser innlevelse, som er åpen for innspill og tar elevene på alvor, vil kunne legge forholdene til rette for et trygt og godt læringsmiljø der elever får utvikle seg som hele mennesker. Jo flere positive relasjoner den enkelte lærer har til de enkelte elever – og deres

foresatte – jo sterkere blir båndet/fellesskapet mellom dem. Som lærer bygger en opp en” sosial kapital” i klasserommet ved å:

Være en tydelig voksen som skaper forutsigbarhet for elevene.

Ha felles rutiner for oppstart av dagen

Hver morgen blir elevene møtt av en voksen som ser dem i øynene, tar dem i hånda og med navn ønsker dem velkommen til en ny skoledag.

«Dørstokkregelen».

Stå bak stolen om morgenen og hilse fint/synge.

Bruke felles tegn når en ønsker ro: Håndflaten opp og ut mot elevene. Elevene svarer med samme tegn at de har sett.

Gode strukturer for gjennomføring og avslutning av undervisningsøktene.

Være før elevene i klasserommet. Den voksne «inviterer» elevene inn, ikke motsatt.

Ta elevene på fersken i å gjøre noe bra.

Bekreft elevene med hyppige tilbakemeldinger i ulike situasjoner om hva som er bra og gi råd om hvordan de kan forbedre seg.

Støtte elevene – både den enkelte og grupper – med fokus på elevenes suksesser, ikke nederlag.

Ha høye og realistiske forventninger til elevene – Stille rimelige krav.

Ha fokus på en læringsorientert klassekultur fremfor prestasjon.

La elevene konkurrere med seg selv, og at vi må trene for å bli bedre.

Det er lov å prøve og feile.

Sikre at ingen elever ler eller kommer med negative kommentarer når andre har ordet.

Følge opp og håndheve felles regler.

Plikt til å undersøke

Dersom den ansatte er i tvil om en elev blir eller har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger SKAL han/hun gjøre noe. Hva som gjøres vil avhenge av det konkrete tilfellet. Plikten til å undersøke inntre straks den ansatte får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger.

Skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet og eventuelle hendelser som gjør at barnet opplever krenkelser eller mobbing. Kartleggingen skal skje på flere måter. Skolen kan

- observere elevene i friminuttene eller i en lærings situasjon
- samtale med eleven
- snakke med de som er involvert eller vet noe om saken
- bruke ikke-anonyme undersøkelser, kartleggingsverktøy eller sosiogram
- snakke med foreldrene for å få hjelp og gi informasjon

Lærerne må skape en så trygg ramme som mulig rundt samtalene med elevene. Elevene har rett til ikke å uttale seg, og de har rett til å få snakke med en person de stoler på.

Skolen skal ikke skaffe eller vurdere beviser for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet, men skal undersøke hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Det er viktig at undersøkelsene gjøres snarest. Hvis undersøkelsene viser at dette er forhold som bør følges opp, skal den ansatte skrive en logg over hva han/hun har gjort og hva han/hun har funnet ut, og rektor skal varsles.

Plikt til å varsle

Etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet til at det er forhold som bør følges opp, skal rektor varsles. Dette gjøres ved at loggen som er skrevet i undersøkelsesfasen gis til

rektor, og den ansatte og rektor snakker sammen. Rektor kan her delegerere videre oppfølging av saken. Skolens ledelse plikter å sikre at alle saker de blir varslet om følges opp, og drøfter sakene jevnlig i det sosialpedagogiske teamet. Skolen ved rektor plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette, og sette i verk egnede tiltak.

Plikt til å gripe inn

I tillegg til å undersøke og varsle har den ansatte også plikt til å gripe inn dersom det er nødvendig og mulig. Hva plikten til å gripe inn innebærer, avhenger av på hvilken måte eleven er krenket.

Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irrettesette elever som krenker andre verbalt.

Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre. Hva som er mulig å gjennomføre for de som arbeider på skolen, må vurderes ut fra hensynet til dem og elevene. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen.

Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er straffbar og ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng, og det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller

Plikt til å sette inn tiltak

Kontaktlærer, eller den ansatte som er ansvarlig, må foreta en konkret undersøkelse av de faktiske forhold.

På bakgrunn av disse undersøkelsene, skal ledelsen i samarbeid med kontaktlærer ta stilling til om elevens rett til et godt psykososialt miljø er oppfylt eller ikke. Videre må skolen vurdere egnede tiltak som kan settes inn for at eleven skal oppnå retten til et godt psykososialt miljø.

Hvis undersøkelsen viser at elevens rett ikke er oppfylt, skal kontaktlærer opprette en tiltaksplan, skolens ledelse skal informeres og kontaktlærer/ansvarlig lærer, skal følge opp saken hele veien, slik at elevens rett blir oppfylt.

Det er viktig å understreke at elevens egen opplevelse av skolemiljøet er avgjørende for plikten til å sette inn tiltak. Skolen skal aldri avvise eller bagatellisere en elevs opplevelse av utrygghet eller mistriivsel på skolen. Så lenge en elev selv mener at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø, har skolen plikt til å handle gjennom å sette inn tiltak.

Det kan imidlertid tenkes tilfeller der en elev ikke alltid ønsker å innrømme at han eller hun utsettes for krenkelser. Eleven kan til og med insistere på at alt er i orden, selv om det er åpenbart at dette ikke er tilfellet. Ovenfor er det sagt at det som avgjør om skolen skal sette inn tiltak, er hvordan eleven selv opplever skolemiljøet. Selv om eleven gir uttrykk for at alt er bra, er det likevel hvordan eleven faktisk har det som avgjør om retten til et trygt og godt skolemiljø etter oppl. § 9 A- 2 er brutt, og om det skal settes inn tiltak.

Det finnes ingen mal for hvilke tiltak som kan iverksettes for å gjøre skolemiljøet trygt igjen.

Alle elever og alle situasjoner er forskjellige, dermed vil alle tiltak også være forskjellige. Det skolen gjør, trenger ikke nødvendigvis være rettet mot det barnet som ikke har det bra. Tiltakene kan også være rettet mot hele klassen/gruppen/trinnet, mot elevene som mobber, eller mot flere av disse gruppene.

På Lura skole bruker vi pedagogisk analyse som verktøy for å komme til kjernen av hva som er de opprettholdende faktorene for at skolemiljøet ikke oppleves trygt for alle elevene. Med bakgrunn i analysen, setter vi inn egnede tiltak.

Skriftlig dokumentasjon

Skolen skal opprette og iverksette en skriftlig aktivitetsplan. Den skal som et minimum inneholde informasjon om følgende:

- hvilket problem som skal løses
- hva skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig
- når tiltakene skal evalueres

Tiltakene skal vare helt til eleven har det bra igjen. Når tiltakene har pågått en stund, vil skolen sjekke om de virker.

Hvis de ikke virker, må skolen prøve andre tiltak.

Rutinebeskrivelse for ansattes aktivitetsplikt

Disse gjelder for alle som er ansatt ved skolen, ved at de har et ansettelsesforhold/en arbeidsavtale med skoleeier.

Plikten	Hva gjør du:
<p>Undersøkelse</p> <p>Ansatte som ikke jobber direkte med eleven skal varsle Kontaktlærer/lærere på trinnet slik at de kan gjøre videre undersøkelser.</p>	<p>Ta kontakt med eleven du har kunnskap om eller mistanke om er utsatt. (Fortell om din bekymring – hva forteller eleven)</p> <p>Observer eleven i timen, i friminutt, andre situasjoner.</p> <p>Snakk med teamet, andre lærere – har de gjort observasjoner?</p> <p>Ta kontakt med foresatte.</p> <p>Ta eventuelt kontakt med andre elever.</p> <p>Skriv logg over hva du har gjort og hva du har funnet ut. Legges i elevens mappe og leveres til leder.</p>
<p>Varsle</p> <p>Hvis den ansatte som har undersøkt saken har kommet til at dette er forhold som bør følges opp, skal rektor varsles. (Rektor kan delegere saken til mellomleder eller sosiallærer/miljøterapeut.) Dette gjøres ved at loggen som er skrevet i undersøkelsesfasen gis til leder, og den</p>	<p>Skolens ledelse samarbeider tett om alle slike varslinger.</p> <p>Ansatte på SFO varsler SFO leder, som bringer det videre til rektor.</p>

ansatte og leder snakker sammen. Lage en tiltaksplan sammen, hva følger den ansatte opp? Hva følger leder opp?	
Gripe inn Hensikten er å stanse uønskede handlinger så rask som mulig for å unngå/ redusere fysiske og psykiske skader hos de involverte. Det at ansatte straks griper inn har også betydning ved at det skjer noe "der og da". Dette gjelder derfor alle ansatte.	<p>Observerte krenkende atferd skal irettesettes.</p> <p>Muntlig oppfordring skal prøves først. Vær tydelig og bestemt.</p> <p>I noen tilfeller kan det være behov for å gripe inn fysisk, for eksempel ved å skille elever som slåss. I slike tilfeller må ikke den ansattes fysiske maktbruk gå lenger enn det som er tillatt</p> <p>Nødverge og nødrett straffelovens §17 og 18.</p>

Rutinebeskrivelse for skolens behandling ved bekymring/henstilling fra foresatte, elever eller andre instanser

I de tilfeller der elever, foresatte eller andre instanser har henstilt om tiltak skal det alltid lages en plan jmf. aktivitetsplikten. (Gjelder § 9a-4). Ledelsen må ta stilling til om elevenes rett er oppfylt eller ikke. Dersom skolen konkluderer med at elevens rett etter § 9a er oppfylt, og det ikke er behov for tiltak, så skal det ikke lages tiltaksplaner, men dokumenteres at skolen ikke finner det nødvendig. Skolen må i et referat/logg begrunne hvorfor de mener at lovens krav til det psykososiale miljø er oppfylt. Dersom skolen konkluderer med at elevens rett etter § 9a-1 ikke er oppfylt, må det opprettes en tiltaksplan som må iverksettes for at elevene skal få oppfylt sin rett.

	Tiltak/handling	Ansvar
1	Den som mottar henvendelse fra foresatte, elever eller andre instanser om klage på det psykososiale miljøet eller henstilling til tiltak, skal viderefordre til rektor.	Den som mottar klagen
2	Rektor bestemmer hvem som følger opp saken fra ledelsen, og hvem som tar kontakt med klageren for å opprette dialog.	Ledelsen
3	I samarbeid med kontaktlærer, faglærer, miljøterapeut eller SFO-leder skal saken undersøkes.	Ledelsen Kontaktlærer Faglærer
4	Undersøkelsen skal fastslå om elevens rett til et godt fysisk og psykososialt miljø er ivaretatt eller ikke. (Jfr. Oppl.lov § 9a) Hvis denne retten ikke er ivaretatt skal skolen iverksette tiltak og følge aktivitetsplikten. Hvis skolen mener at retten er oppfylt, skal skolen fatte vedtak om dette med utvidet begrunnelse. Dersom foresatte og/eller elev er uenig i skolens vurdering av at eleven har et trygt og godt skolemiljø, skal det utarbeides en tiltaksplan.	Ledelsen Kontaktlærer Faglærer

5	Tiltakene utarbeides i samarbeid med involverte elever, foresatte og andre instanser.	Ledelsen Kontaktlærer
6	Saken følges opp gjennom evalueringsmøter der skolen skriver referat.	Ledelsen Kontaktlærer

Prosedyrer for saksbehandling etter varsling

Ledelsen har ansvaret for at saken blir behandlet etter prosedyren nedenfor og at det skjer i nært samarbeid med kontaktlærer

	Hva gjøres	Konkretisering
1	Samtale mellom den som har varslet og ledelse	Informasjonsutveksling. Hva vet kontaktlærer? Hva er gjort? Hvilken kontakt har vært med foresatte? Hva finnes av dokumentasjon? Avtale videre arbeid og ansvarsfordeling.
2	Ledelse tar stilling til om flere undersøkelser er nødvendig.	Avklare hvem som eventuelt gjør disse?
3	Ledelse/kontaktlærer kontakter foresatte til den krenkende.	Informere om situasjonen. Informere om den videre saksgang – hva har skolen tenkt å gjøre. Søke info om foresattes opplevelse av situasjonen, hva eleven har fortalt hjemme osv.
4	Ledelse/kontaktlærer kontakter foresatte til utøver.	Informere om situasjonen. Informere om den videre saksgang – hva har skolen tenkt å gjøre. Søke info om foresattes opplevelse av situasjonen, hva eleven har fortalt hjemme osv.
5	Ledelse/kontaktlærer innhenter informasjon og dokumentasjon. (Ledelsen kan delta om det er nødvendig)	Samtale med den krenkende, eventuelt med foresatte. Samtale med utøver, eventuelt med foresatte. Samtale med andre elever. Samtale med andre ansatte. Observasjon.
6	Ledelsen tar stilling til hvilke tiltak vi bør sette inn, lage aktivitetsplan.	Samarbeid med kontaktlærer er viktig.
7	Ledelse/kontaktlærer samtaler med foresatte til den krenkede om tiltakene i aktivitetsplanen.	Innspill fra foresatte bør lyttes til.
8	Ledelse/kontaktlærer samtaler med foresatte til utøver om tiltakene i aktivitetsplanen.	Innspill fra foresatte bør lyttes til.
9	Rektor skal kjenne til alle aktivitetsplaner ved skolen.	Vurdering av om tiltakene gjøres løpende og aktiviteten skriftliggjøres og legges i elevmapper.

1 0	Ledelse/kontaktlærer har ansvar for at den krenkede blir fulgt opp videre i tråd med tiltakene.	Gjennomføring av tiltakene som står i aktivitetsplanen følges opp av kontaktlærer og sikres av ledelsen
1 1	Ledelse/kontaktlærer har ansvar for at utøver blir fulgt opp videre i tråd med tiltakene.	Oppfølgingen skal fortsette helt til situasjonen er løst og stabilisert.
1 2	Ledelsen/kontaktlærer har ansvar for at alle ansatte som er involvert i tiltakene er med og evaluerer.	Dato for evaluering skal være synliggjort i aktivitetsplanen for saken.
1 3	Evalueringssmøte med den krenkede og foresatte (eventuelt over telefon)	Evaluering av tiltakene i aktivitetsplanen gjøres i samarbeid med foresatte. Referat eventuelt notat skrives. Kontaktlærer arkiverer i elevmappen.
1 4	Ledelsen har ansvar for å vurdere skolens rutiner og eventuelt rette disse.	Gjennomgang av saken med tanke på hva den viser av organisering og rutiner som ikke fungerer godt nok. Eventuelle endringer gjøres.
1 5	Kontaktlærer sender hjem alle skriftlige planer slik at foresatte hele tiden er orientert om skolens arbeid	Dato for hjemsendt plan skal skrives på planen.

Skolens aktiviteter og tiltak som bidrar til å utvikle et godt klassemiljø og læringsmiljø.

For å oppnå et godt læringsmiljø arbeider skolen både forebyggende, systemrettet og individrettet. Vi har rutiner som skal være til hjelp for raskt å avdekke eventuell krenkende atferd og mobbing. I tillegg har vi aktiviteter og tiltak på skolenivå, trinn/klassenivå og elevnivå. Aktivitetene er ment som hjelp til å utvikle et godt klassemiljø og læringsmiljø på skolen.

Aktiviteter og tiltak på skolenivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Ved skolestart	Gjennomgang av handlingsplaner og ordensregler i personalet	Etablere felles forståelse og reaksjoner i forhold til regler og normer ved skolen	Info på planleggingsdag i August, samt oppfølgingsarbeid på trinn og lag i fellestid.	Rektor
Ved skolestart	«God skolestart»	Etablere gode rutiner og sikre trygghet og trivsel for alle tidlig i skoleåret	Fokus på planleggingsdagen. Forsterket tilsyn i alle friminutt første 14 dager. Læringstrykk fra dag en.	Ledelsen
Månedlig	Kort, ikke anonym trivselsundersøkelse	Avdekke tidlig når elever ikke trives eller har det trygt og godt på skolen	Kontaktlærer gjennomfører undersøkelsen en gang i måneden og følger opp elever direkte som oppgir at de ikke har det trygt og godt.	Kontaktlærere Sosped-team
Månedlig	Klassemøter	Elevmedvirkning	Referere fra elevrådsmøter, sørge for elevmedvirkning	Kontaktlærer

Hele året	Trivselsleder-program	Positive aktiviteter i friminuttene. Styrke fellesskap, forebygge mobbing.	Langfri 4 g pr uke.	Miljøterapi euter
Hele året	Fysak	Fremme fysisk aktivitet, helse og trivsel	5.-7.trinn 1 dag i forlengelse av storefri.	Miljøterapi euter
Hele året (10 møter)	Elevrådsarbeid	Sørge for god kontakt mellom klassene og rektor. Styrke fellesskapet mellom elevene. Lederen for elevrådet er med i Barn- og Unges kommunestyre. Elevrådet tar direkte kontakt med kommunale myndigheter for å få svar på sine spørsmål eller saker. Deltar i SMU/SU. Sikre at elevene har innflytelse på eget læringsmiljø (§9a)	elever fra 4. - 7- trinn	Ledelsen. Lærer med ansvar for elevrådet.
Hele året	Sangsamling	Sosialt fellesskap	1 til 4 trinn sammen 5. til 7. trinn sammen	Lærerne
Hele året	Storsamling	Lærende fellesskap Sosialt fellesskap	Hele skolen deltar. Trinnene har ansvar for storsamlingen etter oppsatt plan	Lærerne
4 ganger i året	SU og SMU møter	Elevmedvirkning	Innkalling og gjennomgang av saker sammen med lærer for elevrådet	Rektor
Høst	Høsttur	Skape relasjoner på tvers av trinn og klasser	En dag hvor alle elevene sykler/reiser på tur.	Miljø terapeuter
Høst Hvert annet år	Solidaritetsaksjon – Hei verden!	Stimulere internasjonal forståelse og solidaritet.	Hele skolen deltar.	Lærere og ledelse.
Høst og vår	Idretts-arrangement/ Turneringer Skolelagsturnering Sjakk-turnering Tine-stafetten	Støtte opp om aktiviteter elevene driver med på fritida. Styrker klasse- og skoletilhørighet	Jentelag og guttelag deltar på skolecup-en i fotball og sjakk+ KM og Norway chess . Interne turneringer i kanonball og fotball.	Lærer med ansvar for de ulike arr.
Høst og vår	Elevsamfunn	Styrker klasse- og skoletilhørighet	Hver 7. klasse arrangerer et elevsamfunn.	Klassekon takter/ FAU
September og februar	Skolens egen ikke-anonyme elevundersøkelse	Kartlegging av elevens psykososiale miljø.	Klassevis fra 1. til 7. trinn	Kontaktlærere

November / desember	Elevundersøkelsen, UDIR	Kartlegge elevens lærings og psykososiale miljø.	5.til 7. trinn	Kontaktlærere.
Desember	Julegrøt	Skape fellesskap og «juleglede».	Alle trinn	Klassekonтактene
Mars/april	Påskefrokost/lunsj	Sosialt fellesskap	1.til 7- trinn	FAU / skole
Juni	Skolegårdsfest	Sosialt fellesskap	1.til 7. trinn	FAU / skole
Juni	Aktivitetsdag	Skape fellesskapsfølelse og mestring gjennom fysiske aktiviteter.	Mellomtrinnet har aktiviteter for å ta bronse, sølv og gullmerket på stadion. Småtrinnene har uteaktiviteter på skolens område.	Gymlærer og trinn.
Juni	7. trinn Revy/forestilling	Kompetansemål innenfor musikkfaget og andre kjernefag.	Arrangerer en dag forestilling for skolen og en kveld hvor forestillingen vises for foreldre.	Lærerne på 7. trinn.
Juni	Overføringsmøter barneskole/ ungdomsskolen	sikre gode overganger til ungdomsskolen	Ungdomsskolen tar kontakt med barneskolen	Inspektør, kontaktlærere

Aktiviteter og tiltak på trinn/klassenivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Hele året	Klassens time/Arbeid med klasse miljø jfr. egen plan med faste tema hver måned	Skape et positivt og trygt klasse miljø og et godt læringsmiljø. Legge til rette for å utvikle sosial kompetanse hos elevene. Forebygge mobbing.	Legge vekt på god klasseledelse, relasjoner og struktur. Utarbeide og implementere klasseregler (maks 3-5). Implementere felles trivselsregler. Utarbeide sosiogram.	Alle Kontaktlærer.
Hele året	Folkehelse og livsmestring	Jobbe systematisk med å bygge trygge og gode læringsmiljøer i alle klasser	Alle klasser har avsatt 1 time i uka på timeplanen til målrettet arbeid med sosial kompetanse/ folkehelse og livsmestring Skolen har egen sosial handlingsplan som sier noe om hvilke tema det skal jobbes med på hvilke trinn	Kontaktlærere Sosped-teamet
Hele året	Uteskole fast en dag i uka på 1. trinn. 2. trinn Jevnlig på alle andre trinn	Skape et trygt og godt læringsmiljø gjennom ulike aktiviteter og læringsoppdrag i naturen.	Samarbeid og utarbeide en plan på hvert trinn. Aktivitetene organiseres klassevis og/eller på trinn på småskolen ut fra hensiktsmessighet.	Kontaktlærere 1. trinn/ faglærere 2.trinns lærere

Hele året	Klassebesøk	Integrering av elever i innføringsklassen	Elever i innføringsklassen er med i «vanlig» klasse en time pr. uke.	Kontaktlærer i ordinær klasse og kontaktlærer i innføringsklassen.
Hele året, med start i august	Fadderordning	Skape et trygt og godt læringsmiljø. De store elevene lærer å ta ansvar, se andres behov. De minste elevene skal bli kjent på skolen, med regler og kultur.	Elevene i 5. klasse er faddere for nye 1.klassinger. De store skal ta seg ekstra godt av de små, gjøre aktiviteter sammen, faglig og sosialt.	Kontaktlærere for 1. og 5.klasse.
Utviklings samtalen høst og vår.	Mobbing tas opp i den faste utviklingssamtaler med elever og foresatte. Høst og vår	Forebygge og avdekke mobbing	1. - 7. trinn	Kontaktlærer
Foreldremøte høst	Mobbing som tema tas opp på foreldremøte ved skolestart.	Felles forståelse	1.– 7. trinn	Kontaktlærer
Foreldremøte høst	Informasjon om Rettigheter § 9a	Skolens informasjonsplikt	1.– 7. trinn	Kontaktlærer
Foreldremøte vår	Informasjon og refleksjon rundt klassemiljøet sammen med de foresatte	Skape en felles forståelse og se muligheter for hvordan alle kan bidra til å opprettholde et trygt og godt læringsmiljø	1.-7. trinn	Kontaktlærer
Mai/Juni	Besøksdag	Nye 1. klassinger	Informasjon til foresatte. Våre nye 1. klassinger blir kjent med skolen og lærerne. 1 dag på skolen/SFO	Skolens ledelse SFO-leder Lærerne på nye 1. trinn.
Mai/Juni	Skolebesøk	Tilvenning – bli kjent	Elever fra innføringsklassen er på besøk på hjemmeskolen.	Miljøterapeut, kontaktlærer.

Aktiviteter og tiltak på elevnivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Hele året	Mottakelse av nye elever	Eleven skal bli godt mottatt og skal føle seg velkommen.	Skolen har faste rutiner ved mottagelse av nye elever. Eleven bør treffe/bli kjent med læreren før hun/han treffer klassen.	Skolens ledelse og kontaktlærer.

Høst og vår	Elevsamtaler	Skape et fortrolig forhold mellom lærer og elev. Gjennomgang av hvordan eleven har det, faglig og sosialt.	Elevsamtalene tas ofte i forkant av utviklingssamtaler, og kan danne grunnlaget for utviklingssamtalene. Elevsamtalen tas alltid etter ikke-anonym elevundersøkelse/ trivselsundersøkelse dersom eleven melder krenking.	Kontaktlærer
Hele året	Helsesykepleier	Tilgjengelig for elever/foreldre som trenger råd/hjelp.	Helsesykepleier med fast kontortid på skolen.	Skolens ledelse og helsesykepleier

Hvordan stoppe og avdekke mobbing

En godt utprøvd grunnprosedyre anbefales (Roland, 2007; Roland & Vaaland, 2003). Denne prosedyren bør helst gjøres av kontaktlæreren eller en som kjenner elevene godt. Det er viktig at hele personalet kjenner prosedyren.

Samtale med mobbeofferet

En gjennomfører først en samtale med mobbeofferet på en diskret måte. Dersom læreren ikke er blitt informert av de foresatte eller eleven selv, skal en likevel starte med å si at en vet om mobbingen. Det er ikke gunstig å intervju eleven som start på samtalen.

Videre understrekes det at mobbing ikke er akseptert, og at den skal stoppes umiddelbart. Si også at eleven skal bli informert på forhånd om det som blir gjort. Man inviterer deretter mobbeofferet til å snakke uten å presse. Dersom de foresatte ikke er informert, sier en til mobbeofferet at det skjer, og en prøver å ta kontakt samme dag. Avtal så nytt møte, tid og sted, med mobbeofferet. Neste gang vil eleven vanligvis ha lettere for å snakke.

Samtale med offerets foreldre

Samtalen med de foresatte til mobbeofferet skal være respektfull, selv om de måtte være fortvilet eller kanskje sinte. Avtal at læreren har regien slik at de foresatte ikke gjør noe overilt. Avtal også videre kontakt.

Samtale med plager(ne)

Etter to-tre samtaler med mobbeofferet, tar en kontakt med plagerne. Da skal en ikke møte alle samtidig dersom de er flere, men en og en først. En annen lærer har klassen. Det kan gjøres avtale med denne om å sende plagerne en og en til et bestemt rom, eller man henter og bringer tilbake hver plager selv. Det er viktig at disse ikke får snakket sammen før alle de individuelle samtaler og en gruppesamtale er gjennomført. Plageren konfronteres med saken, og en legger fram dokumentasjon skaffet på forhånd. Dokumentasjon basert på uttalelser fra andre elever refereres generelt uten kilde. En avslutter innledningen ved å si bestemt at mobbingen må ta slutt umiddelbart. Denne starten er kort og alvorlig, men ikke fiendtlig.

Deretter gir man plageren mulighet til å respondere. Dersom dette er bortforklaringer, krav på kilder, eller angrep på mobbeofferet, skal en ikke respondere. Gjenta kun kravet om at mobbingen skal stoppe straks. En kan si at rektor er informert og at det blir ført nøye kontroll. Si at de foresatte til plageren vil bli informert samme dag.

Omtrent på dette tidspunktet kan plageren bli invitert til samarbeid, men det er ikke nødvendig. En kan for eksempel spørre om plageren har sett at andre har plaget mobbeofferet og om plageren kan gjøre noe. En passer på å si at plageren ikke trenger å si hvem andre det gjelder. Ofte vil plageren gi positiv respons her, og det kan være viktig i prosessen videre. En avslutter og sender plageren tilbake til klassen, eller går sammen med eleven og henter ut den neste.

Samme framgangsmåte gjennomføres med denne og eventuelt flere plagerer. Den siste ber man vente, og man henter ut de andre til en gruppesamtale. Grunnen er at plagerne nok så

sikkert vil kommunisere med hverandre uansett, og risikoen for sabotasje er stor om ikke læreren har kontroll.

Grppesamtale med plagerne

I gruppesamtalen repeterer en kort samtalene med hver enkelt, ellers vil de være utrygge på hva de andre har sagt. Da er det selvsagt gunstig om en kan si at de har vært samarbeidsvillige. Det viktigste er å stoppe mobbingen. En avslutter med å avtale et nytt møte med gruppen, og orienterer dem om at de neste gang vil bli spurt om de har overholdt avtalen.

Tekst: Erling Roland og Grete Sørensen Vaaland

Hvordan følge opp etter en prosess?

Det er viktig å ha flere møter med plagerne, men en kan trappe ned på hyppigheten. Samtidig holder en kontakt med mobbeofferet og de foresatte til begge parter.

Et eller annet sted i denne prosessen kan det være grunnlag for et fellesmøte mellom plagerne og mobbeofferet for å forsones og sikre framtiden. Dersom et slikt møte avholdes, må læreren forberede partene hver for seg, og en må kjenne seg trygg på at møtet blir konstruktivt. Tilsvarende kan en ha et fellesmøte mellom de foresatte til både plagere og mobbeofferet. I noen saker er det til og med gunstig å ha et fellesmøte mellom både foresatte og elever.

De fleste mobbesaker lar seg løse ved hjelp av nøye gjennomførte samtaler etter den strukturen som er beskrevet ovenfor. Noen ganger kan man likevel oppleve at slik konfrontasjonsteknikk ikke fører til et ønsket resultat. En kan også oppleve at det i første omgang ser ut til at mobbingen tar slutt, men at det så tar seg opp igjen. Det kan være en av plagerne som ikke ønsker å samarbeide, eller det kan være flere eller alle som ikke følger opp eller glir tilbake til mobbeatferden. I slike tilfeller må skolen ha tiltak til disposisjon slik at en ikke gir seg med halvgjort arbeid. Det vil være alvorlig for offeret det går ut over, men det vil også være svært uheldig for de som plager en annen hvis de oppfatter det slik at de kan gjøre som de vil uten at skolen evner å stoppe dem. I tillegg vil ufullført eller mislykket håndtering av en mobbesak fort kunne smitte. Alternativet er at det virker forebyggende på nye problemer når elevene erfarer at skolen både kan og vil ta kontroll i forhold til negativ atferd.

Dersom konfrontasjon med plagerne ikke fører fram, må skolen sette ytterligere makt bak sine krav. Det har skolen både rett og plikt til å gjøre (ref. Opplæringsloven §9a og Rundskriv Udir-2-2010 av 15.06.10: Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven kapittel 9a). Hvis noen av plagerne følger opp konstruktive avtaler gjort med skolen i løpet av de gjennomførte samtalene, skal skolen fortsette sine oppfølgingsamtaler med disse.

Den eller de andre som ikke vil være med på avtaler eller som saboterer inngåtte avtaler, skal følges opp individuelt. Da informeres eleven i samtale om at det er et absolutt krav fra skolens side at mobbingen skal ta slutt. For å oppnå dette vil det bli satt inn reaksjoner overfor eleven inntil skolen betrakter situasjonen som tilfredsstillende. Eleven får beskjed om at slike sanksjoner vil komme, men det trenger ikke å informeres om hvilke mulige sanksjoner som ligger framover i tid. Første trekk blir presentert og iverksatt. Dersom dette ikke fører til ønsket resultat, vil nye tiltak bli faset inn.

Den enkelte skole må ha en gjennomtenkt plan for hvilke reaksjoner de kan gjennomføre, og de bør være organisert i en sanksjonstrapp fra milde til sterkere inngrep. Det må dessuten

vurderes individuelt hva som faktisk vil oppleves som en sanksjon for den eleven det gjelder. Dersom det å måtte være inne i friminuttene oppleves som et gode, vil det ikke være en hensiktsmessig reaksjon, men hvis eleven vil ha glede av å komme fri fra dette tiltaket, kan det fungere for formålet. Slik må det planlegges både hva som er tilgjengelig av reaksjonsmåter på skolen og hvor funksjonelle de ulike tiltakene vil være for de det gjelder, og i den saken det gjelder.

Målet er å skape trygghet for mobbeofferet, gi handlingsrom for positiv atferd for plagere som har sluttet med plagingen, og å legge press på den aktuelle eleven for å få slutt på mobbeatferden.

Dersom dette gjelder flere elever, skal sanksjoner også gjennomføres individuelt. Dette er viktig for at ikke tiltakene skal fungere slik at de faktisk styrker elevrelasjoner knyttet til negativ atferd. Alle sanksjoner som benyttes av en skole må selvsagt være legale, og de skal gjennomføres av autoritative ledere som viser respekt også når de utøver kontroll.

God klasseledelse gir både lærer og elever et roligere og bedre arbeidsmiljø. Det sosiale miljøet i klassen blir godt, og den enkelte elevs potensiale for læring, trivsel og personlig utvikling får gode kår.

Tekst: Erling Roland og Grete Sørensen Vaaland

Hvordan samtale med offeret:

- Eget rom
- Aldri mer enn en voksen, den som har best relasjon, kontaktlærer
- Diskre, grupperom, eventuelt etter skoletid, gjør det som er best for gitt situasjon
- Vær direkte; jeg vet at du blir mobbet...
- Forklar hvordan du vet det
- Ikke intervju
- Eleven trenger ikke si noe selv
- Lærer sier: «Slik skal det ikke være.» (Forutsetter at kartlegging er gjort).
- «Skal gjøre det vi kan for å stoppe dette» (ikke love)
- Rektor vet at en har denne samtalen (dersom det er nødvendig, vurder om dette skal sies)
- Vil du fortelle noe om dette?

(Får ikke alltid eleven i tale)

- Læreren må tåle taushet og ro.
- Fortsette med å forklare hva som skal skje
- Hvis skolen selv har oppdaget dette trenger en ikke ha kontakt med foreldrene i denne fasen, men sier at en vil kontakte foreldrene (ikke feil dersom foreldrene er kontaktet)

Fortelle eleven:

- Du skal bli orientert
- Du skal få vite på forhånd hva som skal skje
- Avtal nytt møte innen en uke, tid og sted
- Dersom eleven er stor nok, kan eleven føre logg, skrive ned det som skjer
- Trenger ikke snakke med plageren med en gang
- F.eks.etter noen møter med den som blir plaget, si fra når en vil si fra til den som plager

Hvordan samtale med plagerne:

- Dersom det er flere enn en plager.
DISSE SKAL IKKE HA SAMTALE SAMMEN
 - Hent en og en elev fysisk fra klassen
 - Konfronter med det du vet
 - Vet du plager, dette må det bli slutt på. Rektor vet om samtalen, noe du vil si?
 - Mange vil nå unnskyldte og bortforklare
 - (hvordan vet du det, jenta er irriterende og vemmelig selv....)
 - ALDRI DISKUTER, - la eleven snakke ferdig
 - Gjenta: Dette må bli slutt, vil varsle foreldrene i dag
 - Elevene tas inn på grupperom fortløpende
 - Dersom det f.eks er 3 plagere:
 - Etter samtale med den 3. plager
 - Ta inn de to andre
 - Snakke/konfrontere med de
 - Foreldrene blir kontaktet i dag
 - Vil følge nøye med
 - Ny samtale om 3 dager
 - Ring til foresatte til plageren samme dag som du har hatt samtale.
 - Foreldrene kan bli sinte
 - Ikke bli provosert
 - Informer om at skolen har ansvaret,
 - Suksess setning til foreldrene som ikke tror at deres barn mobber
 - "jeg ble også kjempeoverrasket over dette"
-
- Samlet som foreldregruppe eller et og et par
 - Spør foreldrene hva de vil
 - Vær tydelig med foreldrene. Kan oppleve motstand fra foreldrene
 - Dersom foreldrene krever å være med i alle samtaler: -Det har de ikke krav på!

Alt dokumenteres i aktivitetsplanen.

Grunnlagsdokument: Opplæringsloven kapittel 9A

Kapittel 9 A. Elevane sitt skolemiljø

0 Kapitlet føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711, heile kap endra).

§ 9 A-1. Verkeområde for kapitlet

Kapitlet her gjeld for elevar i grunnskolen og den vidaregåande skolen. Kapitlet gjeld òg for elevar som deltek i leksehjelpordningar og i skolefritidsordningar, med unntak av §§ 9 A-10 og 9 A-11.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-2. Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-3. Nulltoleranse og systematisk arbeid

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-4. Aktivitetsplikt for å sikre at elevar har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø

Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.

Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.

Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørgje for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Skolen skal sørge for at involverte elever blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.

Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak. I planen skal det stå

- a) kva problem tiltaka skal løyse
- b) kva tiltak skolen har planlagt
- c) når tiltaka skal gjennomførast
- d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka
- e) når tiltaka skal evaluerast.

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev
Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lover 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-6. Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker
Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til Fylkesmannen etter at saka er teken opp med rektor.

Fylkesmannen skal avgjere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 er oppfylt. Dersom saka ikkje er teken opp med rektor, eller om det er under ei veke sidan ho vart teken opp, skal Fylkesmannen avvise saka, med mindre særlege grunnar gjer dette urimeleg. Det same gjeld dersom saka ikkje gjeld skolemiljøet på skolen der eleven går når saka blir meldt til Fylkesmannen.

Skolen og skoleeigaren skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som Fylkesmannen meiner må til for å greie ut saka. Fylkesmannen skal sørge for at involverte elever blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i Fylkesmannen si saksbehandling.

Kjem Fylkesmannen til at skolen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, kan Fylkesmannen vedta kva skolen skal gjere for å sørge for at eleven får eit trygt og godt

skolemiljø. Det skal setjast ein frist for gjennomføringa av vedtaket, og Fylkesmannen skal følge opp saka. Fylkesmannen kan vedta reaksjonar etter skolen sitt ordensreglement, jf. § 9 A-10, eller at ein elev skal byte skole, jf. § 8-1 fjerde ledd.

Avgjerda til Fylkesmannen er eit enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven. Skoleeigaren har ikkje klagerett.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lover 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-7. Det fysiske miljøet

Skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet i skolen skal vere i samsvar med dei faglege normene som fagmyndighetene til kvar tid tilrår. Dersom enkelte miljøtilhøve avvik frå desse normene, må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel har tilfredsstillande verknad for helsa, trivselen og læringa til elevane.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreist slik at det blir teke omsyn til dei elevane ved skolen som har funksjonshemmingar.

Dersom ein elev eller forelder eller eit av råda eller utvala ved skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å rette på fysiske miljøtilhøve, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningsloven som om det var gjort enkeltvedtak.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lover 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-8. Elevdeltaking i arbeidet med skolemiljøet

Elevane skal få ta del i planlegginga og gjennomføringa av arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø.

Elevrådet kan oppnemne representantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og styresmaktene i skolemiljø saker. Dersom det finst eit arbeidsmiljøutval eller liknande organ ved skolen, kan elevane møte med opp til to representantar når utvalet behandlar saker som gjeld skolemiljøet. Representantane skal bli kalla inn til møta med talerett og rett til å få meininga si protokollert. Dei skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som inneheld opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Representantane skal få den informasjonen dei treng, men ikkje opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt. I den mon det trengst, har dei rett til opplæring for å skjømte oppgåvene og fritak frå undervisninga.

0 Føyd til med lov 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), tidlegare § 9a-8 endra paragrafnummer til § 9a-9, endra med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-9. Informasjonsplikt og rett til å uttale seg

Skolen skal informere elevane og foreldra om rettane i dette kapitlet. Skolane skal òg informere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om høvet til å melde saka til Fylkesmannen etter § 9 A-6.

Dersom skolen finn ut at noko ved skolemiljøet kan skade helsa til elevane, skal elevane og foreldra snarast mogleg varslast om det.

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet, elevrådet og foreldra skal haldast informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidleg som mogleg takast med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Dei har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lover 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), endra paragrafnummer frå § 9a-8, 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-10. Ordensreglement

Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole, og fylkeskommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte vidaregåande skole.

Reglementet skal gi reglar om rettane og pliktene til elevane så langt dei ikkje er fastsette i lov eller på annan måte. Reglementet skal innehalde reglar om orden og oppførsel, om kva tiltak som kan nyttast mot elevar som bryt reglementet, og om korleis slike saker skal behandlast.

Skolen kan berre nytte tiltak som er fastsette i ordensreglementet. Tiltaka skal ikkje innebere fysisk refsing eller anna krenkjande behandling. Før det blir teke avgjerd om tiltak, har eleven rett til å forklare seg munnleg for den som skal ta avgjerda.

Ordensreglementet skal gjerast kjent for elevane og foreldra. Kravet i forvaltningsloven § 38 første ledd bokstav c om kunngjering i Norsk Lovtidend gjeld ikkje.

0 Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1735), endra med lover 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), endra paragrafnummer frå § 9a-9, 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-11. Bortvising

Kommunen kan fastsetje i ordensreglementet at grunnskoleelevar kan visast bort frå undervisninga dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Elevar på 1. til 7. årstrinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. årstrinn kan visast bort for opp til tre dagar.

Fylkeskommunen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar i vidaregåande skole kan visast bort frå undervisninga i opp til fem dagar dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Det kan like eins fastsetjast at elevar kan visast bort for resten av skoleåret dersom brota er særleg alvorlege.

Rektor kan vedta bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. Fylkeskommunen kan vedta at ein elev i vidaregåande skole skal visast bort for resten av skoleåret. Om ikkje

kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå si eiga undervisning for ei opplæringsøkt, men ikkje meir enn to klokketimar.

Før det blir gjort vedtak om bortvising, skal ein ha vurdert andre tiltak. Foreldra skal varslast før ein elev på 1. til 7. årstrinn blir bortvist for resten av dagen.

0 Føyd til med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-12. Tvangsmulkt

For å sikre gjennomføringa av vedtak etter § 9 A-6 fjerde ledd kan Fylkesmannen og klageinstansen fastsetje tvangsmulkt for skoleeigaren. Avgjerd om tvangsmulkt kan gjerast samtidig med vedtak etter § 9 A-6 fjerde ledd eller seinare.

Ei avgjerd om tvangsmulkt får verknad når skoleeigaren ikkje held fristen for gjennomføring av vedtaket etter § 9 A-6 fjerde ledd, og mulkta går inntil vedtaket er oppfylt. Ei avgjerd om tvangsmulkt får ikkje verknad dersom det blir uråd å rette seg etter vedtaket og den ansvarlege ikkje kan noko for dette.

Avgjerda om tvangsmulkt skal behandlast i samsvar med reglane i forvaltningsloven kapittel IV og V. Skoleeigaren har ikkje klagerett.

Mulkta går til statskassa. I særlege tilfelle kan tvangsmulkta reduserast eller falle bort.

Departementet kan gi forskrift om kva slags tvangsmulkt som kan nyttast, og om kor stor mulkta skal vere.

0 Føyd til med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-13. Straffansvar

Med bøter, fengsel i opp til 3 månader eller begge delar blir den straffa som forsettleg eller aktaust, og alvorleg eller gjentekne gonger, bryt plikta etter § 9 A-4 første og andre ledd og § 9 A-5. Med bøter, fengsel i opp til 3 månader eller begge delar blir rektoren straffa som forsettleg eller aktaust, og alvorleg eller gjentekne gonger, bryt plikta etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd.

Dersom § 9 A-4 første til fjerde ledd eller § 9 A-5 er brotne av nokon som handlar på vegner av skolen, kan skoleeigaren straffast, jf. straffeloven § 27.

Fristen for forelding av straffansvaret er 5 år.

0 Føyd til med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-14. Erstatningsansvar og bevisbyrde

Reglane i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning kapittel 2 gjeld for saker om psykososialt skolemiljø etter reglane i dette kapitlet.

Dersom det i saker etter første ledd ligg føre tilhøve som gir grunn til å tru at skoleeigaren ikkje har følgd reglane i eller i medhald av kapittel 9 A om psykososialt skolemiljø, skal dette leggjast til grunn med mindre skoleeigaren gjer noko anna truleg.

0 Føyd til med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).

§ 9 A-15.Forskrift om skolemiljøet

Departementet kan gi forskrift om krav til skolemiljøet.

0 Føyd til med lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711).